

Zeitschrift: Igl Ischi : organ della Romania (Societat de Students Romontschs)

Herausgeber: Romania (Societat de Students Romontschs)

Band: 77 (1992)

Heft: 4

Artikel: Razzissem e radicalissem dalla dretga

Autor: Frischknecht, Jürg / Mazzetta, Anita

DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-881636>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 30.07.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Il tgau sco cunterpeisa

Razzissem e radicalissem dalla dretga

Jürg Frischknecht

November 1988.

Sper Winterthur vegn fundau la «Frunt nova», ina descendenta dalla capogruppa tudentga dils neonazis, dalla FAP. Dus tozzels radicals dall'estrema dretga ein presents, era ils adherents da Marcel Strebler dalla Svizra centrala. Ils plaids per la fundaziun tegnan in grond funcziunari dalla FAP ed il vegl faschist da Lausanne Gaston-Armand Amaudruz. Amaudruz, naschius 1920, defendia dapi 1945 teorias dalla razza arica, pia dapi che las gruppas e persunas brinas dalla Svizra e d'autro ein vegnidias bessas sil lidimer dalla historia. El ha era intimau siat giuvens skinheads da Lausanne da vegnir a Winterthur, siat giuvens che sustegnan medemamein ideologias razzialas tenor la parola «White Power» (forza als alvs). La sera fan ils tgaubluts ina buedrada el vitg da Turitg ed attaccan pli tard in festival brasiliian. Il musicist da pial stgira, Jorge Gomez, vegn stuschaus brutalmein da scala giu. Gomez miera dus meins pli tard en spital.

La stad suenter al lag da Genevra: in dils skinheads da Lausanne setta senza motiv cun ina flenta sin in giuven scrinari da 21 onn che piarda sinquei sia vesida.

Matg 1989.

Ver 50 radicals dall'estrema dretga serimnan per ina sentupada svizra dalla «Frunt patriotica» alla riva dalla Reuss, la vigelia dil 39avel anniversari da Marcel Strebler. Schizun skinheads dalla Tiaratudentga ein presents. El miez dils radicals, che brassan ligiongias e beiban gervosa, ei era la gruppa dil fumegl Peter Kluser dalla Svizra centrala. Dus onns avon ha quella gruppa - mascrada da «Ku-Klux-Klan» - sittau sin centers d'asil. Presents ein plinavon ils menaders dalla «Partida naziunalrevoluziunara svizra» NPS, fundada cuort avon a Schaffusa, denter auter

Roger Burkhard e Jan Steuber. In onn e miez pli tard commettan quels dus, il litinent d'infanteria Burkhard ed il campiun svizzer da judo dils juniors Steuber, in attentat a Winterthur. La granata a maun dall'armada era previda per in schurnalist dalla *Winterthurer AZ* che ha rapportau a moda critica davart la scena dils neonazis. Alla riva dalla Reuss festiveschan plinavon er Ernst Meister - il fundatur dalla «Partida naziunalsocialista» (ch'ei vegnida fundada cura ch'el era aunc vicepresident dalla «Acziun naziunala» AN da Turitg, la relaziun cun la AN ei sinquei ida en nuot) - ed il bernes Roger Wüthrich - il menader naziunal dalla «Giuventetgna Wiking svizra», ina descendenta dalla organisaziun-mumma tudestga, de facto cunquei ina descendenta dalla giuventetgna da Hitler. Suenter la fiasta serenda ina part dils giuvens neonazis el center da Zug per far catscha sin Tamils. In Tamil vegn persequitaus e maltractaus talmein ch'el sto vegnir hospitilisaus. Il responsabel principal ei Daniel Eberhard, in commember dil schinumnaus cussegli executiv (!) dalla «Frunt patriotica». Il fevrer 1993, strusch quater onns suenter quell'attacca, era Eberhard aunc buca sentenziaus, gnanc dall'emprema instanza.

In miez onn suenter il barschament d'ina baracca per fugitivs a Claustra brischa ina casa a Cuera il fendar 1989: quater fugitivs tamils vegnan per la veta. La stad 1989 reussescha ei duas gadas als cussadents dil center d'asil a Cuera da stizzar in fiug avon che quel caschuni donns pli gronds.

Uost 1989.

Giuvens e vegls neonazis demonstreschan a Lucerna encunter il giubileum pils 200 onns revoluziun franzosa. La parola liberté-égalité-fraternité ha dau anim, tenor ils neonazis, alla mischeida fatala dallas razzas. En Svizra ei quei l'emprema demonstraziun da faschists publica dapi 1945. Clamau a quella ha la «Coordinaziun naziunala», l'organisaziun tetgala dils razzists militants svizzers. Il tgau da quella ei Amaudruz che tegn era il plaid a Lucerna. Arrivai cun el a Lucerna ein anteriurs commembers dalla secziun romanda dalla AN. Sin in transparent che pretenda da spedir immediatamein ils «afro-asiatics» anavos en lur tiaras, ein ils bustabs NA e AN aunc bein vesibels, malgrad che quels ein vegni cuvretgs. Era Marcel Strelbel ei dalla partida. Agl ur assistan era varga in tozzel schurnalists.

«Svizra nus vegnin»

Quels treis exempels illustreschan il success ch'ils fruntists svizzers han giu il 1988/89. «Svizra nus vegnin» senumnava la parola el *Nordwind*, igl organ della «Giuventetgna Wiking». En Svizra ei il diember dils neonazis aunc pigns, denton cun ina oreifer buna reit che tonscha sur ils cunfins linguistics, sur ils cunfins svizzers e sur las generaziuns. Il nuschegl dils activists cumpeglia forsa 50 – 100 personas, predominantamein giuvens umens che habiteschan en marcaus pli pigns ni ora sin la tiara, strusch denton en marcaus pli gronds (quei che ha forsa da far cul mintgadi multicultural ch'ei gia daditg ina realitat els marcaus gronds). Entuorn il nuschegl serimnan da quei da 500 – 1000 simpatisants: Allas occurenzas e sin las giestas da numbs anflan ins surtut giuvens umens, darar ina dunna.

Numerus activists han empriu d'enconuscher in l'auter allas sesidas dalla «Coordinaziun naziunala» che ha liug mintga treis tochen quater meins. Quellas sesidas ein ina mischeida d'ina sentupada cun camerats, d'ina scolaziun ideologica e da discussiuns strategicas. Els onns 30 era «la damonda dils gediis» el center, oz sescauldan ils fruntists per «la damonda dils neghers».

Il numnader general da tut quellas gruppas ei «la predominanza della razza dils alvs» sco quei stat scret claramein el program da partida dalla «Frunt patriottica». E lur menader, Marcel Strelbel, che ha candidau 1991 el cantun Sviz pil cussegli naziunal, ha cuntonschiu 6% dallas vuschs dils votants e dallas votantas. Las pli biaras vuschs panaschadas ha el survegniu dalla partida socialdemocrata.

La surimmigraziun ni las cundiziuns socialas?

Pertgei ha quella pintga primavera dils fruntists gest giu liug ils onns 1988/89? Sils placats mellens che pendan davon ils kiosks savein nus leger di per di il pertgei da quei fenomen: «inundaziun d'asilants». L'immigraziun en massa provocheschi attaccas razzistas. Era il minister da giustia Arnold Koller drova adina puspei quella argumentaziun. Il fatg ch'ils acts da violenza ein buca escalai 1992 en Svizra ha Arnold Koller mess en connex cun la digren dil diember dils requirents d'asil. Quella argumentaziun irritescha perquei ch'igl ei vegniu punctuau repetidamein, schibein el rapport dil cussegl federal davart igl extremitatem dalla primavera 1992 sco era en differentas remarcas dil departament da Koller ch'ei seigi magari simplificau e falliu d'attribuir la violenza razzista al diember actual dils jasters ni dallas damondas d'asil. Ni, formulau empau pli stravagau: Quels che pretendan tals connexs giustificheschan la finfinala - sche era nunintenziunadamein - las acziuns encunter ils «memia biars» requirents d'asil.

Co san ins curreger quell'idea? Nus savein sebasar sin in'observaziun concreta: L'antiera DDR ha giu prest negins immigrants ed immigrantas, denton ina violenza razzista vehementa. La «immigraziun en massa» sa pia buca esser la raschun da quella violenza. L'unda da violenza ei plitost d'attribuir alla situaziun sociala catastrofala en l'antiera DDR. Era en Svizra san ins buca semplamein declarar las tendenzas xenofobistas cul diember dallas persunas digl exterior, sco studis historics demuossan. E quei vala era oz. La problematica d'asil sa magari svegliar ni catalisar reacziuns razzistas, la raschun profunda ei denton in'altra - buca pervia dalla surimmigraziun daventan ils Svizzers e las Svizras jasters en l'atgna patria, mobein pervia dallas cundiziuns socialas enteifer la societad svizra.

Era en Svizra, ina dallas tiaras las pli beinstontas dil mund, dat ei paupradad: Biebein in dieschavel dalla populaziun viva oz sut il minimum d'existenza ufficial. E numerus auters han tema, tema dalla disoccupaziun, dalla munconza da habitaziuns favoreivlas, d'ina renta che tonscha ni davon ni davos. Enstagl da discutar la politica ch'ei responsabla per quella situaziun ston auters star botta per las frustraziuns. Ni, formulau viceversa: Sche tuts stessen bein, vess negin il basegns da far star botta auters per tut il mal.

La glieud ha denton buca mo tema dalla miseria materiala, mobein ei era malsegira dall'atgna identitat: Las raschuns ein la gronda sviulta culturala dalla societad postindustriala ed il futur incert dalla Svizra.

Declassai enquenan segirtad

Tgi ein ils novs fruntists e razzists? Tgei biografias han quels? Tier enqual dad els entscheiva tut cul gust pubertar da provocar. Ed il meglier san ins vilentar ils

passants cun in «Hakenkreuz» sin la giacca da pilot. Ils giuvenils ch'ein garni en tala moda vegnan plidentai dils pli vegls ch'han gia fitgau pei ella scena. Auters ein fascinai dil 'sport dir' ellas uras da gimnastica, dallas arenas da cumbat e dils exercezis paramilitars. Il mument culminont ei in exercezi da sittar en ina cava da glera. Tals che han astgau dar in siet s'audan tier la grappa. Tier gruppas dall'estrema dretga ei il possess d'armas la regla, ina limita da vegliadetgna engiuviars dat ei buc. In motiv ei la fascinaziun pil tierz «Reich», surtut per las battaglias dalla «Wehrmacht». Quella fascinaziun sa vegnir intermediada en differenta moda e maniera: entras las uras da historia en scola, entras scartiras historicas dubiusas, entras films d'uiara, entras in tat da derivonza tudentga, entras romans trivials che glorifichechan las ovras heroicas dalla schuldada alva encunter la banda slava-bolschevica.

Sur tut quellas raschuns pusseivlas stat denton la raschun suprema: il giavisch d'anflar camerats e da guder segirtad en ina grappa. L'appartenentscha ad ina grappa vegn savens aunc rinforzada d'elements uniforms: dil tgau blut, dalla faschetta, dils stivals da cumbat. Ein ils giuvenils inagada integrai en ina tala grappa, vegnan tut las emprovas pedagogicas beinmanegiadas pil solit memia tard. Tenor mias observaziuns vegn la grappa bandunada per auters motivs: per exemplil sch'il giuvenil entscheiva ina relaziun ferma ni sch'el marida, ni sch'el vegn en conflict cun la giustia perquei che l'entira caussa ei daventada memia seriusa.

Lunschora la gronda part dils giuvens nazis svizzers ein declassai. Biars vegnan da relaziuns famigliaras pauc plascheivlas, han buca finiu lur emprendissadi, ein senza ina plazza da lavur stabla, ein gia precastigiai ni sut ugadia e buca darar era malsaus. (In exemplu prominent ei Strebel che retila ina renta dalla segirada d'invaliditat e ch'ei era gia vegnius hospitalisaus en ina clinica psichiatrica pervia da siu sedepurtar.) Cuort e bien: Quels declassai stattan giudem la scala dalla hierarchia sociala.

In Graubünden grosse Arbeitsnot. Unser Regierungs -
Präs. greift auf Offensive, und zwar mit Recht; leider ist es zu spät. Die Kassen sind ja leer.

Weil Graubünden für die Assylanten und Kroaten zu viel investiert: Die Eigenen Leute lässt man links liegen, für Jugo. und Kroaten (das Lumpenpack) steht alles zu Verfügung. Sie sind alles selber Schuld.

Zur Titos - Zeiten gab es so was nicht. Er war sehr streng, aber Er hatte Ordnung im Lande;

Ich suche in Chur eine günstige 1 Zimmer - Wohnung finde aber nichts; nur Teure; Für Jugo. und Kroaten stellt man ganze Häuser zur Verfügung erst noch gratis.

Am Fernsehn jammern Sie, und weinen ich habe nixt, alles Kaputt, aber dafür jeder mit der Zigarette im Mund, und trinken, für das haben Sie ja Geld.

Ich vermag nichts zum ~~trinken~~ trinken weder zum Rauchen; Zum Trinken und Rauchen habe Sie Geld, und die Behörde gibt gratis Unterkunft;

Ich bin bestimmt nicht der Einzige, wo über diese Sendung geärgert hat !!!

Passascha d'ina brev adressada ils 11 d'octobre 1992 alla Televisiun romontscha

Violenza encunter ils «puccrots»

In mecanissem bein enconuschent: Ils pertuccai fan buca pressiun ensiviars, sedostan buca encunter las relaziuns politicas che smaccan els, mobein engiuiars. Els sedelibereschan da lur frustraziuns sin donn e cuost dils aunc pli fleivels ch'ein ils culponts da tut il mal sin quest mund e cheu en Svizra. Ad interim ein ils requirents d'asil quels culponts che ston star botta per la disoccupaziun, la

munconza da habitaziuns favoreivlas, las schliatas rentas dall'AVS, la muria digl uaul eav. Sco sch'ins survegness pli spert ina habitaziun favoreivla sch'ils Curds fussen buca cheu! Sco sche nies uaul daventass pli sauns sche nus spedessen dad oz sin damaun ils Tamils anavos a Sri Lanca!

«Naven culs asilants», quei ei la parola la pli usitada dils novs frunitists e razzists. Ed els seporschan gest sezs per ademplir quella parola, fagend diever dallas metodos da cumbat classicas dallas bandas faschistas: cumbattiu vegn culs pugns, cun pals, flentas, cocktails da Molotow, materia explosiva. 1989 ei buca mo stau igl onn dil «coming out» politic dils neonazis, mobein era igl onn dalla violenza ch'ei escalada a moda anguschusa. Il schaner 1989 ei Jorge Gomez morts, il fenadur ein quater Tamils (dus affons e dus carschi) stenschi el fiug a Cuera, il november ei in Curd vegnius sturnius a Friburg ed il fenadur 1990 ha in boxist ed ex-campiun svizzer sturniu in Tamil a Regensdorf. Plirs tozzels centers d'asil ein vegni attaccasi, a Steinhausen sper Zug schizun en preschientscha dalla polizia che ha mirau tier.

La procura federala ha ditg pretendiu ch'ils attentats hagien negina motivaziun politica, tenor miu manegiar ina valetaziun sbagliada dublamein ed irresponsabla. Las attaccas sedrezzan gie buca encunter scolettes ni centers da pleivs, mobein evidentamein e sistematicamein encunter centers d'asil e carstgauns d'autra colur. Quei ei ina clara motivaziun razzista e cunquei era politica. Denton era el senn pli stretg san ins cumprovar ina motivaziun politica. Ils acturs dallas attaccas ch'ein

vegni identificai, derivan predominantamein da gruppas dall'estrema dretga. La «Frunt patriotica», la «Partida naziunalrevoluziunara svizra» da Schaffusa e la «Frunt dall'estrema dretga da Mutschellen» ein sedemascradas sco gruppaziuns criminalas. Malgrad che quellas han declarau publicamein da buca vuler far diever da violenza, han adherents da quellas attaccau violentamein persunas buca alvas.

El cantun Neuchâtel ein perfin activists dalla «Acziun naziunala» vegni arrestai pervia da violenza. 1991 ha ina dertgira sentenziau treis giuvens commembers della AN che han commess attentats encunter biros ed installaziuns seniastras e caritativas ils onns 1985 e 1986. In polizist, medemamein in commember della AN, ha giu furniu ils treis giuvens cun gas lacrimogen dil deposit dalla polizia e cun informaziuns internas dalla polizia politica. Duront l'inquisiziun ha il polizist fatg valer ch'el hagi agiu cul consentiment da siu patrun ch'era da lezzas uras il cau dalla polizia politica dil cantun Neuchâtel e medemamein commember della AN.

Arver igl egl dretg!

Igl egl dretg dalla polizia e giustia ei ditg staus tschocs, quei ch'ins sa cumprovar concretamein e detagliadamein sin fundament da numerus cass. Tgisas ein gnanc vegnidas acceptadas ni lu mo cunterveglia, singulas ein schizun svanidas, indicaziuns impurtontas ein buca vegnidas retschercadas, inquisiziuns savens targlinadas e las sentenzias ein beinduras stadas aschi levas ch'ils sentenziai ein directamein vegni encuraschai da repeter lur malfatgs. 1987 han commembers dil «Ku-Klux-Klan» sittau la notg sin finiastras illuminadas da centers d'asil en Svizra centrala, davos las finiastras eran las siluettas dils cussadents bein visiblas. En l'emprema instanza ein ils tiradurs vegni sentenziai mo pervia da donns materials! In procuratur public ha sinquei tratg vinavon il cass. Onns pli tard ein ils tiradurs vegni inculpai, ella sentenzia definitiva, dad haver periclitau vetas da carstgauns.

Denton ei igl egl dretg dils inquisiturs buca pli tschocs - els tschaghegnan gia. Tut priu resta la reproscha denton che malfatgs cun raschuns razzistas vegnan puni memia pauc energicamein. Buca perquei che la giustia ha simpatia per quellas ideologias. Per raschuns da cumadeivladad e per saver liquidar speditivamein ils cass, vegnan ils acturs dall'estrema dretga declarai sco figuras ch'ageschan en atgna reschia. Quei dat dameins lavur, pertgei la tscherca d'eventuals instigaders vegn cunquei spargnada. Dapi cuort vegnan malfatgs per raschuns razzistas era declarai sco cass dalla psichiatria, aschia san ins medemamein liquidar quels pli spert. Aunc adina vegnan inquisiziuns targlinadas massivamein e senza raschun. Daniel Eberhard, igl actur principal dalla catscha sil Tamil dil matg 1989, ei sesentius el segir en vesta alla munconza d'ina sentenzia. Garmadiamein eis el semess en posa ensemens cun Marcel Strelbel per la pressa cun in salit a Hitler ed igl emblem dalla «Frunt patriotica». Era ils dus giuvens ch'han sittau sin dus requirents d'asil da

Bangladesh il zercladur 1990 a Rorschach eran aunc buca sentenziai l'entschatta 1993, pia varga dus onns e miez suenter igl act criminal, e quei gnanc dall'emprema instanza.

Nus duvrein in'auter mein public

Era las autoritads che han aviert igl egl dretg san denton buca cumbatter la violenza dall'estrema dretga schiditg ch'ils responsabels san sesentir sco pèschs ell'aua, schiditg ch'els san parter dall'idea ch'els vegnien susteni d'ina part dalla publicitat. Retschercas da mein public provar che circa ina quarta della populaziun ha capientscha per tals attentats. Il cantun Berna ha schizun giu biars onns in procuratur public che ha declarau publicamein che la defensiun civila encunter requirents d'asil e schizun ils attentats seigien ina defensiun legitima. Stuiu svanir ha il procuratur public pér pervia da sia pretensiun che dunnas seigien buca neutralas en process che tractan violaziuns sexualas, e cunquei da sclauder sco derschadras ni gerauas. Nus duvrein buca mo ina giustia pli allerta, mobein urgentamein era in'auter mein public. La violenza vegn a calar il mument che quella survegn negina resonanza pli, sch'ils pèschs tschuatan sil schetg.

Il fatg che la violenza ei buca escalada en Svizra sco en Tiaratudestga igl onn 1992, mobein stagnada (denton aunc adina sin in livel nunacceptabel), ei tenor miu manegiar d'attribuir surtut allas acziuns e protestas antirazzistas ch'ein vegnidias realisadas en numerus loghens: jamnas da sentupada, exposiziuns, guardias d'admoniziu e demonstraziuns spontanas suenter attentats eav. La publicitat ei oz buca pli aschi indifferenta sco igl onn 1989, igl onn dallas pli nauschas attaccas. Veginida calmada ei la situazion denton segiramein era grazia al fatg che differents ignivs d'acturs ein vegni engartai e derschai, sco en Svizra centrala, a Neuchâtel, Schaffusa, Thun, Weinfelden ed ella regiun da Mutschellen. Tras quei ein differen-tas gruppas da neonazis sesligiadas. Denton, il barlot ei cunquei buca ventschius. Tenor las experientschas tuorna la scena a seformar suenter ina cuorta pausa, cun in auter num.

Stadis Uni, Africa dil sid, Terchia, Svizra

1993 vegn il parlament federal a decider, schebein la Svizra duess finalmein far part dalla convenziun dall'ONU encunter il razzissem, quei ch'il cussegli federal ha gia priu en mira 1971. Priu ora entgins mini-stadis ei la Svizra la suletta tiara dall'Europa che ha aunc buca suttascret quella cunvegna internaziunala encunter la discriminaziun da razzas. Sin plau internaziunal mauncan ultra dalla suttascripziun dalla Svizra mo pli quellas dils Stadis Uni, dall'Africa dil sid, dalla Terchia e d'entgins stadis digl Orient extrem. La premissa per saver suttascriver la cunvegna ei denton in niev artechel el cudisch penal, in artechel che scamonda

sut castitg discriminaziuns da razza. Meinis privats savess mintgin exprimer libramein, scumandadas fussen denton polemicas ed instigaziuns razzistas publicas sco era la snegaziun da survetschs ni prestaziuns per raschuns razzistas (per exempl en in'ustria). Era la «manzegna d'Auschwitz» che snega l'extirpaziun dils gediis, vegness scumandada en Svizra sco ellas tiaras vischinas. Oz vegnan plunas da quellas scartiras vendidas e derasadas en Svizra, il cudisch *Die Auschwitz-Lüge* per exempl a Lausanne e la gasetta *Eidgenoss* che sededichescha medemamein a quei tema a Winterthur.

Ils cerchels entuorn la «Coordinaziun naziunala» han en mira in referendum encunter quei buccari, sco els numnan quei niev artechel dil dretg penal. Ei constat bein che quei artechel limitass la libertad da s'exprimer. Denton, era ils sentiments religius dils concarstgauns astgan buca vegnir blessai sco quei para e plai, malgrad la libertad da s'exprimer. Ei fuss absurd da pretender la libertad da s'exprimer sin fundament dil dretg human per, dall'autra vart, saver violar libramein fisicamein e psichicamein gest quei dretg human.

Secapescha ch'ins sa buca semplamein extirpar il razzissem cun novas represalias. La societad svizra havess denton l'occasiun da tschentar in clar signal: «Nus admettein buca che carstgauns vegnan discriminai en nossa tiara pervia da lur colur dalla pial, lur religiun ni in'auter segn d'identitad.» L'adhesiun alla convenziun encunter il razzissem fuss denton aunc pli verdeivla sche nus dismettessen in'ulteriura discriminaziun, cun dar il dretg da votar a persunas digl exterior sin plaun communal e cantunal.

Reagir e mussar colur

Il stadi sa suttascriver ina convenziun internaziunala, in'autra tenuta publica sto denton in e scadin gidar a sviluppar. Quei entscheiva el mintgadi. Ei drova buca gronda curascha da reagir encunter ina tuppa sgnocca razzista d'in nunenconu-schent el tren. E sche la medema sgnocca vegn fatga a caschun d'ina fiasta da famiglia? Mussar colur stuessen ins denton buca mo sch'ei vegn fatg sgnoccas, mobein surtut era en cass d'attentats. Igl unviern 1992/93 ha ei dau legreivlamein numerosas manifestaziuns publicas. Suenter igl incendi dalla stad 1989 a Cuera, che ha provocau la mort da quater Tamils, ha ei denton dau in liung silenzi - forsa perquei che la novitat ch'ei seigi vegniu mess fiug ei mai arrivada. Suenter l'attacca dil schaner 1993 sin in center d'asil ad Aesch han la regenza cantunala ed il parlament immediat condemnau quei malfatg razzistic. Gia la proxima sera han 3000 persunas demonstrau encunter quei attentat.

In agir decidiu fa era basegns per tals cerchels che drovan semplas parolas populistas per lur cumbat politic e che seprofiteschan da situaziuns da miseria (d'asil e da drogas). Buca mo ils democrats svizzers (l'antieriura AN), mobein era

la partida d'autos e l'ala che vegn menada da Christoph Blocher dalla partida populara svizra han cuntonschiu success considerabels ellas elecziuns cun scaldar il problem d'asil. Ensemes formeschian quellas forzas in niev bloc reacziunari ella politica svizra, semegliont alla FPO e da Jörg Haider en l'Austria. Quei bloc politic seprofitescha dil fatg ch'il problem d'asil ei buca sligiaus. Plaids clars fan denton era basegns per exponents dallas schinumnadas partidas e gruppaziuns progressivas che untgeschan semplamein quei tema malengrazieivel tenor il motto: «pli bugen quescher che piarder vuschs». Quellas damondas fundamentalas dalla convivenza humana tolereschan denton buca tals seschluiitems tactics ed opportunistics.

Per ina educaziun senza discriminaziun

Era l'educaziun, en famiglia ed en scola, ha senza dubi ina funcziun impurtonta. El vast senn dil plaid munta razzissem sclauder auters, haver pregiudezis pauschals enviers certas gruppas. Cun etichettar pauschalmein auters san ins defender l'atgna pussonza (p.ex. quella dils umens enviers las dunnas) ni giustificar l'agressivitad (p.ex. dils alvs enviers ils buca alvs). Ni, tenor la definiziun pli vasta dil sociolog Albert Memmi ei razzissem: «die verallgemeinerte und verabsolutierte Wertung tatsächlicher oder fiktiver Unterschiede zum Vorteil des Anklägers und

zum Nachteil seines Opfers, mit der seine Privilegien oder seine Aggressionen gerechtfertigt werden sollen.»

Sche geniturs, scolasts e scolastas ein sezs in bien exempl per ina tenuta solidarica che sclauda negin, ei quei la megliera educaziun antirazzista. In'educaziun antirazzista sto denton era vegin integrada en differents roms: en l'ura da geografia duein ils scolars e las scolaras emprender d'enconuscher a moda fundada las tiaras dils fugitivs ni en l'ura da historia s'occupar differenziadamein cul naziunalsocialissem. Denton, il tierz «Reich» duess buca semplamein vegin diabolisaus e reducius sin Auschwitz. Pli impurtont che la fin dil sistem dil tierz «Reich» ei l'entschatta da quel: Co neschan moviments faschistics? Sin tgei humus creschan quels?

Quei ch'ins enconuscha buca ei ad ins jester e fa tema. Quei vala era per nossa relaziun cun requirents d'asil, culs quals mo paucs Svizzers e Svizras han directamente contact. A caschun da sentupadas interculturalas (p.ex. fiastas culinaras) san ins emprender d'enconuscher ils jasters - e la tema tschessa. Talas sentupadas duessen denton buca esser in'obligaziun mulestusa che nus stuein absolver, anzi, quellas duessen esser ina schanza, in'enrihida culturala.

En l'entira discussiun davart las tendenzas razzistas astgein nus denton buca emblidar ina caussa: ei dat buca ina clara separaziun denter razzists ed antirazzists. Tgi ha buca gia engartau tier sesez in cumportament discriminont? Decisiv eis ei denton co nus sedepurtein. Peter Bichsel ha detg en quei connex en in'intervesta: «Im Herzen eines jeden Menschen sitzt ein kleiner Faschist. Das Gegengewicht ist der Kopf.»

Translaziun: Anita Mazzetta